

Informacijsko ponašanje osoba starije životne dobi

Rečić, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:656461>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Informatologije

Helena Rečić

Informacijsko ponašanje osoba starije životne dobi

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Darko Lacović

Osijek, 2019.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij Informatologije

Helena Rečić

Informacijsko ponašanje osoba starije životne dobi

Završni rad

Područje društvenih znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti,
knjižničarstvo

Mentor: doc. dr. sc. Darko Lacović

Osijek, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 13. 9. 2019.

Helena Fečić, 0269096447

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Informacijsko ponašanje (*information behaviour*) definira se kao sveukupno ljudsko ponašanje koje uključuje aktivno i pasivno traženje, namjerno ili nenamjerno pronalaženje i korištenje informacija. Cilj ovoga rada je prikazati kako se starija populacija ponaša prilikom potrage za informacijama, koje su njihove potrebe, te naglasiti koliko su zapravo starije osobe također važne za društvo zbog čega im treba pružiti podršku i pomoć pri pretraživanju i korištenju informacija. Prema definiciji Ujedinjenih naroda starost se javlja nakon 65-e godine života, a prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji ona se dijeli na tri razdoblja. Osobe starije životne dobi radoznale su te isto kao i mlađa populacija imaju pravo na traženje i korištenje informacija koje su im potrebne. Prema nekim istraživanjima, čiji su rezultati izneseni u ovom radu, informacijske potrebe starijih osoba vežu se uglavnom uz zdravstvene probleme, financije, aktualna događanja, prijevoz i sl. Kao izvore informacija osobe starije životne dobi najčešće koriste tradicionalne izvore, dok u manjoj mjeri koriste internet i računala. Razlog tome može se pripisati nedovoljnom poznavanju tehnologije te nedostatku digitalnih kompetencija. Starenjem se mnogi ljudi suočavaju sa socijalnom izolacijom i depresijom. Upravo zbog toga, knjižnice mogu odigrati veliku ulogu u smanjenju tih problema na način da uključuju starije osobe u svoje aktivnosti, tj. da im omoguće pohađanje različitih programa koji pomažu pri socijalizaciji, npr. edukacija o korištenju interneta, novih medija i sl.

Ključne riječi: pismenost, informacijsko ponašanje, starije osobe, informacijski izvori, digitalna tehnologija

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Pismenost: određenje i vrste	7
3. Ponašanje starijih osoba pri traženju i pretraživanju informacija	9
3.1. Informacijske potrebe starijih osoba	11
3.2. Izvori za traženje informacija	12
3.3. Knjižnice i osobe starije životne dobi	14
4. Uloga informacijsko-komunikacijske tehnologije u starijoj životnoj dobi	17
4.1. Korišćenje računala i interneta	18
5. Zaključak	21
6. Popis literature	23

1. Uvod

Glavna tema ovoga rada je informacijsko ponašanje osoba starije životne dobi, odnosno kako, zašto i pomoću čega traže potrebne informacije. Radi što boljeg shvaćanja teme rad je podijeljen u tri glavna poglavlja s pripadajućim potpoglavljima. Kako bi se uopće moglo govoriti o informacijskom ponašanju, za početak se u drugom poglavlju govori o samom pojmu pismenosti, njenim važnostima za pojedinca te se ukratko predstavlja pet bitnih pismenosti 21. stoljeća. Treće poglavlje govori o ponašanju starijih osoba pri traženju i pretraživanju informacija gdje se definira pojam informacijskog ponašanja, objašnjava se model pretraživanja informacija te se ukratko opisuje tko su zapravo osobe starije životne dobi i kojoj grupi pripadaju. U prvom potpoglavljju govori se o informacijskim potrebama starijih osoba gdje će se predstaviti istraživanje na tu temu. U drugom potpoglavljju koje se bavi izvorima za traženje informacija iznesena su istraživanja slične tematike kako bi se moglo utvrditi koje izvore za traženje informacija stariji ljudi najčešće koriste. S obzirom na to da su knjižnice kroz godine bile važan, a ponekad i jedini izvor informacija, u trećem se potpoglavljju govori o njima, točnije zašto su važne, na koji način svojim uslugama i pristup mogu pomoći starijoj populaciji da se uključe u društveni i kulturni život zajednice, koje informacije najčešće traže te se navode primjeri dobre prakse. U četvrtom poglavlju s pripadajućim potpoglavljem glavni naglasak se stavlja na ulogu informacijsko-komunikacijske tehnologije u starijoj životnoj dobi te na korištenje računala i interneta. Pomoću nekoliko istraživanja prikazuje se zašto starije osobe koriste internet i digitalne tehnologije, koliko često, pomoću kojih alata te koliko su spremni i u koju svrhu koristiti računala.

2. Pismenost: određenje i vrste

Kada je riječ o pismenosti prva pomisao se veže uz umijeće čitanja i pisanja. Ona se kroz povijest mijenja i nema jedinstvenog određenja. Pismenost se definira kao „sposobnost komuniciranja pomoću pisanih, tiskanih ili elektroničkih znakova ili simbola koji predstavljaju jezik“.¹ Osim toga, ona uključuje svakog pojedinca u njihov razvoj na način da kontinuiranim učenjem postižu svoje ciljeve, razvijaju svoja znanja i aktivno sudjeluju u društvu u kojem se nalaze. Prema današnjem određenju, pismeni ljudi su oni koji opstaju u društvu, a nepismeni su oni koji nisu sposobni sami sudjelovati u društvu te im je i na taj način onemogućen napredak. Kao što se u današnje vrijeme sve kontinuirano razvija, tako osim opće poznate pismenosti postoje i pismenosti 21. stoljeća, a to su informacijska, medijska, knjižnična, informatička i digitalna pismenost.² Svaka od njih na svoj jedinstven način utječe na uključivanje pojedinca u vlastiti intelektualni razvoj te na uključivanje pojedinca u društvo koje se svakim danom razvija. To se odnosi i na mlađu, ali i na stariju populaciju koja mora biti u koraku s njima. S obzirom da se može reći kako je pismenost ključan čimbenik informacijskog ponašanja, u daljnjem tekstu će biti ukratko opisana svaka vrsta pismenosti.

Razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije ranih sedamdesetih godina 20.st. razvija se i pojam informacijske pismenosti. Godine 1974. Paul Zurkowski je po prvi put upotrijebio taj termin i definirao ga kao sposobnost pojedinca da se u rješavanju problema koristi informacijskim alatima i izvorima, a odnosilo se na rješavanje problema u poslovnom smislu.³ Iako postoji niz definicija informacijske pismenosti, najpoznatija i najcitiranija definicija je ona Američkog knjižničarskog društva (*American Library Association*) koje za informacijsku pismenost navodi da je „sposobnost prepoznavanja informacijske potrebe, pronalaženja, evaluacije i učinkovitog korištenja potrebne informacije“.⁴ Iz toga proizlazi i to da bi svaka informacijski pismena osoba trebala znati odrediti opseg potrebnih informacija, kako im pristupiti

¹ Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/literacy> (2019-08-26)

² Usp. Bawden, David. Information and digital literacies: a review of concepts. // *Journal of Documentation* 57, 2(2001), str. 2. URL:

https://www.researchgate.net/publication/235266224_Information_and_digital_literacies_a_review_of_concepts (2019-08-06)

³ Usp. Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost: ključ za cjeloživotno učenje. // *Časopis Edupoint* 3, (2003). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html#top> (2019-08-06)

⁴ American Library Association (ALA); Association for College and Research Libraries (ACRL). Information literacy competency standards for higher education, 2000. Str. 2-3. URL: <https://repository.arizona.edu/bitstream/handle/10150/105645/standards.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2019-08-06)

učinkovito i djelotvorno, kritički ih procijeniti, koristiti ih učinkovito za postizanje željenog cilja, razumjeti sva ekonomska, pravna i etička pitanja kako bi informacije mogle biti korištene na etičan i legalan način.⁵

Početni koncept pismenosti, kao što je već spomenuto, nadilazi jednostavnu sposobnost čitanja i pisanja te se posljednjih godina nadopunjuje pismenostima koje se temelje na vještinama. Jedna od takvih pismenosti je i medijska pismenost. Na što se odnosi medijska pismenost može se zaključiti i iz njena naziva. Ona obuhvaća sposobnost dekodiranja, analize, evaluacije te ostvarivanja komunikacije u raznim formatima. Ona najčešće potiče razvoj kritičkih i kreativnih vještina koje će pojedincu donijeti više intelektualne slobode u društvu u kojem se nalazi.⁶ S obzirom na veliki broj medija s kojima se susrećemo svakodnevno i koji nude informacije, vrlo je važno biti sposoban odrediti koje su od njih relevantne, a koje ne.

Još jedna pismenost temeljena na vještinama je i knjižnična pismenost koja je preteča informacijske pismenosti te ima dva značenja. Prvo se odnosi na sposobnosti korištenja knjižnicama s posebnim naglaskom na mogućnost donošenja pravilnih odluka o izvorima informacija, a drugo na uključivanje knjižnica u programe opismenjavanja svojih korisnika kako bi usvojili vještine korištenja izvora bez obzira gdje se oni nalaze.⁷

Na kraju, dvije pismenosti koje se također temelje na vještinama, a isto tako su usko povezane su informatička i digitalna pismenost. Vrlo često dolazi do zabune kada se govori o informacijskoj i informatičkoj pismenosti, pa većina ljudi misli kako je informatička pismenost isto što i informacijska pismenost. Informacijska se pismenost bavi sadržajem tiskanih ili elektroničkih izvora dok se informatička pismenost bavi tehnologijama i vještinama pri korištenju istih. Točnije, informatička pismenost obuhvaća sposobnost pri korištenju računala i računalnih tehnologija.⁸ S druge strane digitalna pismenost, ponekad nazivana i e-pismenost se odnosi na sposobnost razumijevanja hiperteksta i multimedijalnih tekstova što uključuje informacije na internetu i digitaliziranu građu.⁹ Digitalna pismenost uvrštena je kao jedna od osam obveznih ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje, stoga bi se trebala shvatiti ozbiljno s obzirom

⁵ Usp. Isto.

⁶ Usp. Aufderheide, Patricia. Media literacy. A report of the National Leadership Conference on Media Literacy, 1993. Str. 9. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf> (2019-08-06)

⁷ Usp. Bawden, David. Nav. dj., str. 5.

⁸ Usp. Nadrljanski, Đorđe. Informatička pismenost i informatizacija obrazovanja. // Informatologia 39, 4(2006), str. 262. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/14157> (2019-08-06)

⁹ Usp. Bawden, David. Nav. dj., str. 21.

na tehnologiju koja se svakim danom razvija kako bi mogli aktivno sudjelovati u društvu i kako bi lakše postigli željene ciljeve.

3. Ponašanje starijih osoba pri traženju i pretraživanju informacija

Informacijsko ponašanje (*information behaviour*) definira se kao sveukupno ljudsko ponašanje s obzirom na informacijske izvore i kanale koje uključuje aktivno i pasivno traženje, namjerno ili nenamjerno pronalaženje i korištenje informacija. Dakle, ono primjerice uključuje komunikaciju licem u lice (aktivno) ili prijem informacija gledanjem TV-a (pasivno).¹⁰ Istraživanja informacijskog ponašanja javljaju se 1948. godine i bila su usmjerena na izvore i sustave, dok se tridesetak godina kasnije usmjeravaju na individualnog korisnika i njegov put do željenih informacija. Informacijsko ponašanje ne može se gledati kao samostalan proces bez uključivanja drugih čimbenika. Takvo se ponašanje sastoji od niza procesa, vanjskih i unutarnjih čimbenika te radnji koje su potrebne kako bi svaka osoba zadovoljila svoju informacijsku potrebu u određenom trenutku. Zadovoljenje informacijske potrebe ovisi o čimbenicima koji utječu na informacijsko ponašanje.¹¹

Mnoge discipline aktivno doprinose znanju o tome na koji način ljudi traže i koriste informacije, koji su kanali preferirani u procesu traženja i korištenja, kao i koji čimbenici otežavaju ili doprinose upotrebi informacija. Bez obzira na tu interdisciplinarnost, T. D. Wilson tvrdi kako se može konstruirati opći model koji će podržavati potrebe svih disciplina.¹²

Iako ne postoji samo jedan model, za Wilsonov iz 1981. godine može se reći kako je najpoznatiji. U ovom slučaju, on nije htio samo izraditi model, nego je njegov glavni cilj bio opisati međusobne odnose pojmova. Prema tome modelu zadovoljenje potreba za informacijama mora biti praćeno pokretačkom snagom koju preuzima korisnik. Zahtjevi se postavljaju putem formalnih ili neformalnih izvora te rezultiraju uspjehom ili neuspjehom. Ako dođe do uspjeha, on dovodi do korištenja informacija što rezultira zadovoljenjem potrebe u potpunosti ili djelomično.

¹⁰ Usp. Wilson, Tom. Human information behavior. // *Informing Science* 3, 2(2000), str. 51. URL: https://www.researchgate.net/publication/270960171_Human_Information_Behavior (2019-08-06)

¹¹ Usp. Martinović, Ivana; Bakota, Sara; Badurina, Boris. Informacijske potrebe i informacijsko ponašanje učenika i učenica I. gimnazije u Osijeku pri pretraživanju zdravstvenih informacija. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, 2(2018), str. 5. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/download/691/592/> (2019-08-06)

¹² Usp. Ikoja-Odongo, Robert; Mostert, Janneke. Information seeking behaviour : a conceptual framework. // *South African Journal of Libraries and Information Science* 72, 3(2006), str. 148-149. URL: https://journals.co.za/docserver/fulltext/liasa/72/3/liasa_v72_n3_a2.pdf?expires=1566992624&id=id&accname=guest&checksum=3A6DEAFD86EDE56357230D12382B5290 (2019-08-06)

Ako se to ne dogodi, postupak pretraživanja se treba ponoviti. Osim toga, identificirao je i okolne čimbenike koji igraju veliku ulogu prilikom traženja informacija, primjerice neke prepreke koje sprječavaju ili povećavaju samo traženje informacija.¹³ Većinom se smatra kako su prepreke zaslužne za negativan utjecaj prilikom traženja informacija, no to ne mora biti tako. One se u većini slučajeva mogu svladati, ali i mogu biti od koristi osobama koje traže informacije na način da potiču njihovo razmišljanje i kreativnost. U kontekstu traženja informacija, prepreke mogu biti vanjske ili unutarnje koje na neki način ometaju, sprječavaju i usporavaju pristup traženim informacijama. Vanjske prepreke su one koje se nameću pojedincu jer se nalaze oko njega. One mogu biti prostorne koje se odnose, primjerice, na veliku udaljenost knjižnice od njihova doma te im je zbog toga otežan pristup informacijama, vremenske zbog nedostatka vremena za traženje informacija te sociokulturne gdje su osobe starije životne dobi birokraciji prema prioritetima na zadnjem mjestu. Suprotno tome, unutarnje prepreke su one koje dolaze iz samog pojedinca i dijele se u dvije glavne kategorije, a to su kognitivne i afektivne. Kognitivne prepreke se odnose na to da pojedinac nije svjestan relevantnih izvora te ih tako ne može ni odrediti i uz to ima loše vještine pretraživanja, dok afektivne prepreke proizlaze iz negativnih emocija kao što je strah od suočavanja sa zdravstvenim informacijama koje se pretražuju.¹⁴ Kod osoba starije životne dobi u manjoj ili većoj mjeri mogu biti prisutne sve spomenute prepreke.

Kako bi se uopće moglo govoriti o informacijskom ponašanju osoba starije životne dobi, važno je razjasniti o kojoj je skupini točno riječ. Starost je jedno od čovjekovih životnih razdoblja koje je prisutno u razvoju svakog pojedinca bez obzira kojeg su spola, rase, ekonomskog ili socijalnog statusa i određuje se godinama života. Prema definiciji Ujedinjenih naroda (*United Nations*) starost se javlja nakon 65-e godine života, a prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (*World Health Organization*) ona se dijeli na tri razdoblja koja obuhvaćaju raniju (65-74 godine), srednju (75-84) i duboku starost (85+).¹⁵ Teorija uspješnog starenja ogleda se u pozitivnim stavovima starijih ljudi koji odbijaju prihvatiti fizičke posljedice starenja kao neizbježno ograničavanje u životu ili koji odbijaju vidjeti kako starije osobe postaju proces „propadanja“ koji se ne može zaustaviti. Osobe s takvim pozitivnim stavom uključuju svoje društvene aktivnosti, interese i ciljeve u definicije uspješnog starenja. Informacije koje su sadržane u društvenim odnosima između ljudi i znanje koje članovi socijalne mreže imaju i dijele u svojim

¹³ Usp. Isto, str. 149.

¹⁴ Usp. Savolainen, Reijo. Approaching the affective barriers to information seeking: the viewpoint of appraisal theory. // *Information Research* 21, 4(2016), str. 2. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1060493.pdf> (2019-08-22)

¹⁵ Usp. Department of International Economic and Social Affairs. Provisional guidelines on standard international age classifications. New York: United Nations, 1982. Str. 3. URL: https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_74e.pdf (2019-08-06)

interakcijama, ključni je oblik svakog društvenog djelovanja koje utječe na zdravlje i dobrobit ljudi.¹⁶ U radovima koji su se bavili informacijskim ponašanjem može se primijetiti da određena populacija traži i koristi informacije kako bi zadovoljila svoje potrebe. Uz to, bave se psihološkim ponašanjem osobe koja informaciju traži, locira, pohranjuje i koristi. Starije su osobe obično radoznale i takav stav potiče njihovu potragu za informacijama. Žele biti informirani o svom zdravstvenom stanju, aktualnim zbivanjima u društvenoj zajednici, tehnologijama koje bi im mogle pomoći i sl. Isto kao i mlađa populacija, starije osobe trebaju informacije kako bi zadovoljile prethodno navedene potrebe; one traže, a na kraju koriste pronađene informacije kako bi bolje razumjeli svoje zdravlje, stanje u društvu, izvor financiranja za njihov svakodnevni život i sl.¹⁷

3.1. Informacijske potrebe starijih osoba

Kako bi se opstalo u 21. stoljeću, svi trebaju neku vrstu informacija. Liječnici trebaju znati kako liječiti svoje pacijente, odvjetnici kako bi mogli voditi svoje pravne slučajeve, profesori za poučavanje svojih studenata kako ih pripremiti za njihovo daljnje obrazovanje, poslovni svijet i sl. Uz njih, starije osobe zahtijevaju velik broj informacija kako bi se koliko toliko mogli brinuti za svoje zdravlje i ostati zdravi, da bi mogli donositi dobro promišljene odluke i ostati aktivni u aktualnim događanjima i vijestima oko njih.¹⁸ Informacije su danas široko prepoznate kao ključan temelj za pomoć starijim osobama i njihovim skrbnicima da poboljšaju kvalitetu života. Problemi s kojima se starije osobe susreću su financijska ograničenja i poteškoće sa zdravljem, odnosno fizička nemogućnost. Upravo ta dva čimbenika su glavni razlozi za informacijske potrebe osoba starije životne dobi. Informacijske potrebe starije populacije, osobito u ruralnim područjima, nisu mnogo istraživane i pokrivena u literaturi informacijskih znanosti. Usprkos tomu, ne može se reći da nisu provedena nikakva istraživanja. Jedno istraživanje, provedeno u Nigeriji 2016. godine, vrlo jasno prikazuje informacijske potrebe starije populacije u tom području. Prikupljanje podataka se vršilo putem strukturirano kreiranog intervjua i upitnika. Broj ispitanika bio je 350, a sve su osobe bile iznad 65 godina. Od njih 350, istraživači su analizom potrebne informacije

¹⁶ Usp. Capel, Sue. Older people, social networks and information behaviour, 2009. Str. 7-8. URL: http://nrl.northumbria.ac.uk/3117/1/capel.susan_mphil.pdf (2019-08-11)

¹⁷ Usp. Edewor, Nelson; Ijiekhuamhen, Osaze Patrick; Emeka-ukwu, Uche P. Elderly people and their information needs. // Library Philosophy and Practice, (2016), str. 1-2. URL: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3629&context=libphilprac> (2019-08-11)

¹⁸ Usp. Isto.

dobili od njih 338, što je rezultiralo postotkom uspješnosti od 97%. Ovim je istraživanjem zaključeno da su potrebe za informacijama bile najveće u području zdravstva i zdravstvenih uvjeta, a nakon toga ih prate informacijske potrebe o mirovini, financijama općenito, politici, aktualnim događanjima, prijevozu. Uzmu li se u obzir ostali izvori može se primijetiti kako su te informacijske potrebe zastupljene svugdje u svijetu. Osim N. Edewora, O. P. Ijiekhuamhena i U. P. Emeka-ukwua još se neki autori bave pitanjem informacijskih potreba osoba starije životne dobi kao što su Z. Chufang i Z. Ping koji u svom istraživanjem utvrđuju informacijske potrebe osoba starije životne dobi u kineskoj ruralnoj sredini, zatim P. Street koja u svojem radu proučava informacijske potrebe i korištenje informacija u knjižnicama, L. Nguyen et al. koji se na sličan način bave istim pitanjem tako što naglašavaju izazov starenja u informacijskom društvu, te navode kako je potrebno znati koje su njihove informacijske potrebe, na koji način traže informacije i kako usvajaju nove tehnologije.¹⁹

Dakle, može se primijetiti da su starijim ljudima prvenstveno potrebne informacije o zdravlju i financijama, a nakon toga iz svih ostalih područja. S obzirom na takvu situaciju, poželjno je omogućiti im relevantne izvore i načine traženja takvih informacija kako bi aktivno i mirno mogli živjeti svoj život.

3.2. Izvori za traženje informacija

Svi ljudi, pa tako i starija populacija traže informacije koje su vrlo lako dostupne. Jako često i po mogućnosti žele da su to njima bliski izvori kao što su obitelj, prijatelji ili suradnici, a ne neke ustanove ili organizacije.²⁰ Kada je riječ o starijim ljudima, može se pretpostaviti kako se oni pri suočavanju s određenim poteškoćama i u namjeri njihova rješavanja u velikoj mjeri oslanjaju na svoje prethodno stečeno iskustvo i prikupljeno znanje. Istraživanjem koje su proveli Z. Chunfang i Z. Ping u središnjoj Kini 2014. godine ispitivani su izvori informacija koje koriste starije osobe. Istraživanje je provedeno upitnikom od 14 pitanja zatvorenog tipa, a sudjelovalo je 600 ispitanika starije populacije. Rezultati su pokazali kako većina ispitanih smatra kako kvaliteta informacija, njihova pouzdanost, relevantnost i dostupnost visoko utječu na njihov izbor izvora informacija.

¹⁹ Usp. Chunfang, Zou; Ping, Zhou. Analysing information needs of elderly people: A survey in Chinese rural community. // Open Journal of Social Sciences 2, 9(2014), str. 109-115. URL:

http://www.scirp.org/pdf/JSS_2014082611121625.pdf (2019-08-11). Street, Penelope. Information needs of the elderly : the role of the public library, 1998. URL: <http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/4953/1/DX204393.pdf> (2019-08-22). Nguyen, Lemai et al. Supporting information needs of senior citizens in community aged care, 2010. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/cdfd/c6ea1b1b36bf01adcde9a220f7a3f51e4d93.pdf> (2019-08-22)

²⁰ Usp. Capel, Sue. Nav. dj., str. 20.

Stoga su televizija, radio, usmena predaja i lokalne novine često korišteni kao tradicionalni izvori informacija, dok su mobilni uređaji, audiovizualni materijali i internet vrlo rijetko korišteni.²¹ Informacijama se najvećim dijelom pristupa slučajno, ne samo namjernim i smišljenim traženjem informacija, nego i kroz pasivno praćenje svakodnevnog života u kojem se jedna osoba nalazi. Iako su ljudi jedan od najdostupnijih izvora informacija, to ne znači da su nužno i opcija koja zahtijeva najmanje napora. Prema istraživanju S. Capel iz 2001. godine ustanovilo se kako upotreba formalnih (tiskani mediji) ili neformalnih izvora (obitelj i prijatelji) ovisi o vrsti informacije koja se traži.²² Informacije iz formalnih izvora traže se većinom ako im je informacija potrebna kako bi dobili pristup nekoj usluzi ili izvoru koji će im pomoći i to samo u slučaju ako pojedinac smatra kako je taj izvor pouzdan. Velika većina ispitanika će radije prvo pitati osobe koje već poznaju, uključujući obitelj, prijatelje i neke stručnjake, nego ići u formalne informacijske ustanove kako bi zadovoljili željenu informacijsku potrebu. Prepreke koje se javljaju prilikom pristupa formalnim izvorima informacija uključuju nedostatak znanja o korištenju izvora, pružatelje usluga koji ne dijele ili ne koordiniraju izvore informacija te ponekad zbog nemogućnosti prijevoza ne mogu pristupiti takvim uslugama. Osobe starije životne dobi za općenite informacije o događanjima u svijetu, društvu, politici i sl. koriste tiskane izvore, televiziju, radio, internet, ali kada se radi o njihovom zdravlju i njihovoj dobrobiti posežu za izvorima „licem u lice“ sa svojim liječnikom, članovima obitelji, prijateljima i sl.²³ Može se zaključiti kako je osobama starije životne dobi najvažnije obilježje ispravnih informacijskih usluga njihova dostupnost i relevantnost.

Istraživanje iz 2017. godine koje su proveli H. Lipkova et al. na Odjelu za informacijske znanosti i knjižničarstvo Sveučilišta za treću dob u Pragu i Brnu nastojalo je utvrditi kako starije osobe prikupljaju i analiziraju informacije o trenutnim i aktualnim događanjima, kako traže relevantne izvore, u koje izvore informacija vjeruju, koje vrste informacija radije koriste i kako razumiju dobivene informacije. Rezultati su pokazali kako su starije osobe vrlo zainteresirane za aktualna događanja i da žele ostati u tijeku, a informacije većinom traže u tiskanim izvorima, ali isto tako i u elektronskim izvorima informacija. Ispitanici prate vijesti na dnevnoj bazi, a internet je također najčešći izvor informacija gotovo svaki dan. Istraživanjem autori zaključuju da postoji nedostatak određenih kompetencija koje bi starijim osobama dobro došle prilikom traženja i prikupljanja informacija, pritom se misli na prepoznavanje relevantnih i irelevantnih izvora. Upravo zbog toga dobro bi bilo pružiti im tečajeve informacijskog, ali i informatičkog

²¹ Usp. Chunfang, Zou; Ping, Zhou. Nav. dj., str. 112.

²² Usp. Capel, Sue. Nav. dj., str. 21.

²³ Usp. Isto, str. 24.

opismenjavanja kako bi na što lakši način mogli doći do informacija koje su im potrebne i da budu sigurni u to da su te informacije relevantne.²⁴

3.3. Knjižnice i osobe starije životne dobi

Knjižnice su, kako kroz povijest tako i danas, centar informacija. Iako se danas do traženih informacija može doći i drugim načinima, pogotovo razvojem tehnologije, knjižnice su i dalje vrijedan aspekt svakog društva. Prema Katici Tadić knjižnica je „kulturna i informacijska ustanova koja, slijedeći općeprihvaćene ciljeve društva i načela stručnog rada, odabire, nabavlja, obrađuje, u fizičkom i obavijesnom smislu sređuje te čuva i daje na korištenje knjižničnu građu, a preko organiziranih službi pruža raznolike usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima.“²⁵ Starija populacija iz godine u godinu postaje raznovrsnija i trebalo bi znati kako se odnositi prema njima te uzeti u obzir kako će se osobe starije osobe nakon završetka radnog vijeka, odlaska u mirovinu i veće količine slobodnog vremena zaslužno posvetiti vlastitim zanimanjima i interesima. Narodne knjižnice to mogu iskoristiti ako starijim korisnicima ponude zanimljive usluge i programe koji će odgovarati njihovim potrebama. Starenjem se mnogi ljudi suočavaju sa socijalnom izolacijom i depresijom. Upravo zbog toga, knjižnice mogu odigrati veliku ulogu u smanjenju tih problema na način da potiču aktivnosti koje će biti dobre za njihovo zdravlje. Knjižnice imaju ulogu u tome da stvaraju i potiču programe za unapređenje života starijih ljudi da žive samostalno i da budu aktivno uključeni u svijet učenja i šire zajednice. Kako bi se zadovoljile sve njihove potrebe, važno je surađivati i s drugim organizacijama i ustanovama, poput zdravstvenih ustanova i tako poboljšati kvalitetu njihova života, ali i proširiti doseg knjižnice.

M. Sloan i J. Vincent navode da informacije koje starije osobe u knjižnici traže su najčešće one o napuštanju posla, o tome kako se nositi s gubitkom dragih osoba, informacije o zdravlju, uspješnom starenju, financijama, sigurnosti itd.²⁶ Osim uobičajene potrage za informacijama, knjižnice su mjesta gdje starije osobe mogu doći i probati nešto novo, krenuti s

²⁴ Usp. Lipkova, Helena et.al. Information behavior of elderly citizens in search for information on current events. // Proinflow: časopis pro informační vědy 9, 1(2017), str. 14-19. URL: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/2017-1-2/1848> (2019-08-13)

²⁵ Tadić, Katica. Knjižnice i društvo. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/pogl.htm#1> (2019-08-13)

²⁶ Usp. Sloan, Margaret; Vincent, John. Library services for older people: good practice guide. The Network, 2009. Str. 4. URL: <https://www.seapn.org.uk/uploads/files/Library-services-good-practice-guide-1336795.pdf> (2019-08-13)

nekim novim programom bez pritiska da ga moraju i završiti. To se najviše odnosi na korištenje računala i interneta. Većina njih želi koristiti računala kako bi mogli poslati e-mail svojoj obitelji, ali isto tako za učenje novih spoznaja, bilježenje svojih sjećanja, pretraživanje informacija i fotografija, pronalaženje knjiga i sl. Osim toga, starije osobe ne moraju biti samo korisnici knjižnice, oni mogu svojim volonterskim radom doprinijeti radu same knjižnice na način da pomažu djeci prilikom čitanja, mogu dostavljati knjige ljudima koji nisu u mogućnosti posjetiti knjižnicu, pomoći slabovidnim osobama prilikom korištenja računala, voditi računalne radionice u knjižnici i sl.²⁷ Svaka knjižnica bi trebala imati aktivnosti koje su usmjerene izravno na osobe starije životne dobi, a neke od njih mogu biti: grupe za čitanje, rasprave o događanjima u svijetu ili rasprave nakon pročitane knjige, pisanje memoara, gledanja filmova, organiziranje tematskih večeri, IT programa, organiziranje dana, tjedna ili mjeseca koji će biti posvećeni samo za osobe starije životne dobi itd.²⁸ Osim toga, M. Sloan i J. Vincent navode primjere dobre prakse kao što je knjižnica u Suffolku u Engleskoj koja nudi tjedne aktivnosti za starije osobe u suradnji sa partnerima i cijelom zajednicom te isto tako grupe za čitanje i pisanje. Holt Park knjižnica u Leedsu nudi pomoć i obuku prilikom korištenja računala i interneta, knjižnice u Lambethu svoje aktivnosti usmjeravaju na crnce i etničke manjine, a u Birminghamu, knjižnice nude usluge onima koji ne mogu fizički doći do knjižnica te im dostavljaju knjige i razne druge materijale još od 1981. godine.²⁹ U Republici Hrvatskoj može se izdvojiti jedan hvale vrijedan primjer Knjižnica grada Zagreba, a to je projekt 65 plus gdje se osobe treće životne dobi uključuje u kulturna i društvena zbivanja. Pomoću tog projekta na osobe starije životne dobi se ne gleda samo kao na korisnike, nego kao i na stvaratelje, učenike i učitelje koji sudjeluju u programu. Kao i u prethodnim primjerima i ovdje se može naći program kao što je *Knjigom do vrata* gdje se knjige dostavljaju na kućnu adresu, zatim *Slikosat* sa besplatnim likovnim radionicama, omogućavanje radionica informacijske pismenosti koje obuhvaćaju besplatne radionice informatičkog i informacijskog opismenjavanja, organiziraju se *Susreti generacija* koji obuhvaćaju razna predavanja i radionice te susret s djecom predškolske dobi, te na kraju *Izložba 65 plus* gdje se predstavljaju njihovi radovi.³⁰

Prema istraživanju iz 2012. godine Instituta za muzejske i knjižnične usluge (*Institute of Museum and Library Services*) u Washingtonu, dvije trećine osoba starije populacije koristilo

²⁷ Usp. Isto, str. 21.

²⁸ Usp. Isto, str. 26-28.

²⁹ Usp. Isto, str. 32-41.

³⁰ Usp. Bunić, Sanja. Projekt 65 plus Knjižnica grada Zagreba : aktivno uključivanje osoba treće životne dobi u kulturna i društvena zbivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 2(2010), str. 15. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/120432> (2019-08-22)

je knjižnicu zadnjih godinu dana. Muške osobe su bile česti posjetitelji knjižnica i skoro polovina njih provodila je vrijeme u knjižnici minimalno jednom tjedno. Dok je većina starijih korisnika koristila knjižnična računala za pristup knjižničnim izvorima (65%), jedna četvrtina njih trebala je knjižnična računala kako bi pristupili internetu.³¹

S obzirom na navedeno knjižnice su obvezne osigurati prilike za osobe starije životne dobi kako bi mogle dijeliti svoje znanje i sposobnosti kroz posebne programe, grupe za čitanje, razna volontiranja, mentorstva i sl. S druge strane one su ustanove koje omogućuju sigurno i ugodno okruženje u koje se svi žele ponovno vratiti i gdje se prema njima odnosi s poštovanjem. Na kraju, knjižnice bi trebale nuditi mogućnosti za razne međugeneracijske aktivnosti u kojima može sudjelovati cjelokupna zajednica.

³¹ Usp. Institute of Museum and Library Services. Talking points: Libraries keep seniors engaged and connected, 2012. URL: <https://www.ims.gov/sites/default/files/publications/documents/seniors.pdf> (2019-08-13)

4. Uloga informacijsko-komunikacijske tehnologije u starijoj životnoj dobi

Informacijska i komunikacijska tehnologija (IKT) je prema Hrvatskoj enciklopediji „djelatnost i oprema koja čini tehničku osnovu za sustavno prikupljanje, pohranjivanje, obradbu, širenje i razmjenu informacija različita oblika, tj. znakova, teksta, zvuka i slike.“³² Vrlo je slična informacijskoj tehnologiji, ali se ona više usredotočuje na komunikacijske tehnologije koje uključuju internet, bežične mreže, mobilne telefone i sve druge komunikacijske medije. S obzirom na ubrzano starenje stanovništva, starije osobe bi se trebale moći prilagoditi novim tehnologijama koje se pojavljuju, ali i zahtjevima modernog društva. Kao što je u prethodnim dijelovima rada spomenuto, stariji građani su ugroženi socijalnom izolacijom, odnosno socijalnom nepovezanošću. Temelji za takvu izolaciju mogu biti gubitak društvenog kontakta nakon umirovljenja, odlazak djece iz doma, smrt dragih osoba, niski prihodi, ali i fizička ograničenja. Upravo zbog toga, korištenjem tehnologije i usluga koje ona nudi, omogućuje se starijim osobama da se lakše suočavaju s poteškoćama suvremenog života te da izađu iz društvene i emocionalne izolacije kako bi mogli postići kvalitetniji život. Z. Roupa et al. navode kako osobe starije životne dobi pokazuju nizak stupanj prilagodbe na nove tehnologije od mlađe populacije. Većinom je to zbog nedostatka tehnološkog iskustva, zbog trenutnog zdravstvenog stanja i sl., ali ako se i odluče koristiti nove tehnologije suočavaju se s mnogim poteškoćama kao što su prihodi, nedovoljno obrazovanje, geografski položaj, poteškoće zbog složenosti nove tehnologije i sl. Osim toga, niska prilagodba se ogleda i u nedostacima poticaja starijih osoba, ali i organiziranja odgovarajuće obuke. Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije kod starije populacije može imati djelotvoran učinak na kvalitetu njihova života, ali im treba pomoć, kako od stručnjaka, tako i od mlađe populacije da bi se otklonili svi eventualni strahovi od korištenja tehnologije.³³ Velika uloga informacijsko-komunikacijske tehnologije može se vidjeti u raznim situacijama života starijih osoba. P. Osvath et al. ističu da korištenje IKT alata podržava sve veći broj starijih osoba koji su zainteresirani za digitalnu kulturu. Korištenjem modernih alata informacijsko-komunikacijske tehnologije poboljšava se njihova komunikacija s drugim osobama i na taj način ostaju povezani i u kontaktu s drugima te se mogu puno više uključiti u brigu za svoje vlastito zdravlje i unaprijediti kvalitetu života.³⁴

³² Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27406> (2019-08-13)

³³ Usp. Roupa, Zoe et al. The use of technology by the elderly. // Health Science Journal 4, 2(2010), str. 119. URL: <http://www.hs.j.gr/medicine/the-use-of-technology-by-the-elderly.pdf> (2019-08-13)

³⁴ Usp. Osvath, Peter et al. The use of information and communication technology in elderly and patients with dementia. // Journal of Gerontology & Geriatric Research 7, 3(2018), str. 1. URL:

U današnje vrijeme tehnologija podržava i pojednostavljuje mnoge svakodnevne aktivnosti. Stalni tehnološki razvoj odvija se uz starenje globalnog stanovništva i zbog toga je potrebno stvarati tehnologiju koja pomaže starijim osobama u njihovim svakodnevnim zadacima. Nova tehnologija ima potencijal pružanja pravovremenih intervencija kako bi se starijim osobama pomoglo u održavanju zdravlja i neovisnosti o drugima. Starije osobe sporije usvajaju nove tehnologije, ali će ih pokušati svladati i pridat će im pažnju ako smatraju da imaju vrijednost i da oni imaju korist od toga.³⁵

Kada se govori o alatima informacijsko-komunikacijske tehnologije, ali i tehnologije općenito, to može uključivati i upotrebu jednostavnih i svakodnevnih električnih aparata koju većina ljudi ima u svojim domovima kao što su TV, kuhinjski aparati, usisavač, perilica posuđa i rublja i sl. Ali isto tako tehnologija uključuje i druge složenije uređaje poput bankomata, osobnih računala, mobilnih telefona i sl. za koje je potrebno pravilno korištenje kako ne bi došlo do većih problema. Upravo su na tu temu E. Vaportzis, M. Giatsi Clausen i A. J. Gow proveli istraživanje 2010. godine. Uzorak se sastojao od 300 ispitanika preko 65 godina, a podaci su prikupljeni putem upitnika s pitanjima otvorenog i zatvorenog tipa te je istraživanje na kraju završeno intervjuom. Rezultati su pokazali kako se skoro svi sudionici ispitivanja znaju pravilno koristiti TV-om, pri korištenju kućanskih aparata žene su u većini, dok samo nekolicina muškaraca koristi iste uređaje. Bankomate ponekad koristi većina ispitanika i to najvećim dijelom muškarci, a mobilne telefone puno više koriste muškarci i puno češće nego žene u tim godinama.³⁶

4.1. Korištenje računala i interneta

Iako računala u današnjem svakodnevnom životu modernog društva igraju veliku ulogu, starije osobe, a posebno žene starije životne dobi rjeđe koriste računala od mlađe populacije. Mnogo je istraživanja na temu kako i koliko starije osobe koriste računala, ali nedovoljno je onih koliko zapravo starije osobe prihvaćaju nove modele tehnologije. S obzirom na to da je većina ljudi iznad 60 godina u mirovini i nemaju poslovnih obaveza, postavlja se pitanje koji bi bio njihov razlog za korištenje računala. Kako bi se bolje razumjeli čimbenici koji potiču starije osobe da se

<https://www.omicsonline.org/open-access/the-use-of-information-and-communication-technology-in-elderly-andpatients-with-dementia-2167-7182-1000475.pdf> (2019-08-13)

³⁵ Usp. Vaportzis, Eleftheria; Giatsi Clausen, Maria; Gow, Alan J. Older adults perceptions of technology and barriers to interacting with tablet computers: A focus group study. // *Frontiers in Psychology* 8(2017), str. 2. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5649151/pdf/fpsyg-08-01687.pdf> (2019-08-13)

³⁶ Usp. Roupa, Zoe et. al. Nav. dj., str. 119-120.

služe računalima, 2012. godine je provedeno istraživanje nad 52 ispitanika u dobi od 50 do 90 godina. Ispitivanje je pokazalo da osobe starije životne dobi jednostavno ne smatraju računalo nekim vrijednim alatom koji im koristi u svakodnevnom životu, ali ako shvate da bi im to moglo biti od velike koristi, bit će motivirani za njegovim korištenjem.³⁷ Bitan čimbenik za poticanje starijih osoba u korištenju tehnologije je i njihovo zdravlje. Kako bi mogli biti neovisni korisnici zdravstvene skrbi, starije osobe moraju biti sposobne pronaći informacije o zdravlju koje su potrebne kako bi zajedno sa svojim liječnikom mogli odlučivati o njemu. S obzirom na sve češću upotrebu interneta zbog informacija o zdravlju, starije osobe moraju biti i informatički pismene kako bi mogle na kvalitetan način istražiti što ih zanima. Godine 2001. započeto je istraživanje u narodnoj knjižnici u Pittsburghu, a završeno je 2003. godine. 42 ispitanika su pohađala tečaj koji je trajao 5 tjedana. Prema pitanjima koja su im bila postavljena jasno se dalo zaključiti kako su starije osobe spremne koristiti osobna računala da bi pronašle informacije o zdravlju koje ih zanimaju. S druge strane, većina sudionika neće koristiti internet kako bi se pripremili za posjet zdravstvenoj ustanovi, a neće ga koristiti ni nakon posjeta za dodatnu provjeru jer vjeruju svome liječniku i smatraju kako zajedno s njim pospješuju svoje zdravlje, iako bi ga informacijama s interneta mogli samo dodatno unaprijediti.³⁸

Internet svojim mogućnostima daje socijalnu potporu starijim osobama. Pomoću njega starije osobe ostaju u kontaktu i održavaju komunikaciju sa svojom obitelji i prijateljima, a pomaže i u održavanju psihičkog i fizičkog zdravlja. Godine 2016. provedeno je istraživanje u kojem su autorice M. Nekić, I. Tucak Junaković i N. Ambrosi Randić imale cilj otkriti koliko vremena na internetu provode osobe u šezdesetima.³⁹ Istraživanje je obuhvaćalo 295 osoba u dobi od 60 do 89 godina s područja različitih županija u Hrvatskoj te je utvrđeno kako svaka druga osoba u dobi između 65 i 74 godine koristi internet najčešće za komunikaciju s rodbinom i prijateljima te za čitanje novosti i to najčešće jednom tjedno. Većina njih internetu pristupa s mobilnog telefona i laptopa, a manji broj koristi tablet ili stolno računalo. Obrazovanje osobe koje su pristupile ovom istraživanju, kojima je tjelesno i mentalno zdravlje u dobrom stanju češće koriste digitalne tehnologije. U svakom slučaju, pokazalo se da ispitanici koji koriste internet

³⁷ Usp. Nägle, Sibylle; Schmidt, Ludger. Computer acceptance of older adults, 2012. Str. 3544-3546. URL: <https://content.iospress.com/download/work/woro633?id=work%2Fworo633> (2019-08-13)

³⁸ Usp. Campbell, Robert J.; Nolfi, David A. Teaching elderly adults to use the Internet to access health care information: Before-after study. // JMIR Publications 7, 2(2005), str. 2-7. URL: <https://www.jmir.org/2005/2/e19/?xml> (2019-08-13)

³⁹ Usp. Nekić, Marina; Tucak Junaković, Ivana; Ambrosi Randić, Neala. Korištenje interneta u starijoj dobi: Je li važno za uspješno starenje? // Suvremena psihologija 19, 2(2016), str. 179. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/280413> (2019-08-13)

smatraju sebe 10 godina mlađima nego što jesu, bolje se osjećaju, boljeg su psihofizičkog zdravlja i lakše se prilagođavaju promjenama prilikom starenja.⁴⁰

⁴⁰ Usp. Isto, str. 188-191.

5. Zaključak

Svaka dobna skupina u društvu traži i koristi informacije kako bi zadovoljila svoje potrebe. Upravo zbog toga, osobe starije životne dobi svoje informacijsko ponašanje također usmjeravaju prema tome. Ključan temelj za poboljšanje kvalitete života starijih osoba su upravo relevantne informacije. Osobe starije životne dobi susreću se s preprekama u životu kao što su problemi sa zdravljem (najčešće fizička nemogućnost), financijska ograničenja i sl. Upravo zbog toga, starija populacija ima sve veću potrebu za konkretnim informacijama koje će im pomoći u svladavanju tih poteškoća. U većini provedenih istraživanja informacijske potrebe starijih osoba vežu se uz zdravlje, a nakon toga uz informacije o mirovini, financijama, politici, aktualnim događanjima i sl. Iako se može pretpostaviti kako se starije osobe pri suočavanju i rješavanju problema najčešće oslanjaju na vlastito iskustvo stečeno tijekom života, to ne mora i ne može biti jedini način. S obzirom na današnje vrijeme, starije osobe kao i mlađa populacija trebaju poznavati više različitih izvora informacija kako bi zadovoljili svoje informacijske potrebe, ali i riješili moguće probleme. Prema nekim istraživanjima koja su korištena u ovome radu vidljivo je kako se s jedne strane starije osobe prilikom izbora informacijskih izvora više oslanjaju na svoju obitelj, prijatelje i poznanike, nego na organizacije i ustanove, a s druge strane radije će posegnuti za tradicionalnim izvorima kao što su televizija, radio i lokalne novine, dok u manjoj mjeri koriste mobilne uređaje, audiovizualne materijale i internet. Starije osobe jako teško određuju koje su informacije za njih relevantne, a koje ne, što može predstavljati problem prilikom korištenja bilo kojeg izvora informacija. S obzirom na takvu situaciju i nedostatak kompetencija, bilo bi dobro kada bi im se ponudili i omogućili tečajevi informacijskog, ali i informatičkog opismenjavanja. U tom slučaju, veliku ulogu može odigrati knjižnica. Knjižnica je za sve, pa tako i za starije veliki izvor informacija, mjesto za ugodno druženje i za učenje novih spoznaja. Svaka bi se knjižnica trebala posvetiti starijoj populaciji te ih više uključiti u rad i programe knjižnice. Oni ne moraju biti samo korisnici, već mogu biti i volonteri koji će svojim radom doprinijeti kolektivu knjižnice, sami će naučiti nešto novo i obogatiti svoje slobodno vrijeme. S obzirom na razvoj digitalne tehnologije, velike su promjene vidljive u načinima pretraživanja informacija. Kao primarni izvor više se ne koriste samo knjižnice i tradicionalni izvori informacija, nego su informacije široko rasprostranjene zahvaljujući internetu i tehnologiji. Uporaba informacijsko-komunikacije tehnologije kod starije populacije može imati djelotvoran učinak na kvalitetu njihova života samo se moraju odvažiti koristiti je. Starija populacija se sve više interesira za digitalnu kulturu, ali nedostaje im malo više poticaja od strane mlađe populacije i ljudi oko njih kako bi je u potpunosti

prihvatili. Iz nekih istraživanja može se primijetiti da osobe starije životne dobi korištenjem tehnologije ostaju u tijeku s aktualnim događanjima, u boljem kontaktu s bližnjima i imaju više mogućnosti za brigu o svom zdravlju, a računala i internet koriste manje nego što bi mogla. Ako se starije osobe teže se prilagođavaju novim tehnologijama, u tom slučaju mlađa generacija trebala bi biti spremna da im pomogne da se snađu u novom svijetu digitalnih tehnologija kako bi i oni bili ravnopravni pripadnici društva.

6. Popis literature

1. American Library Association (ALA); Association for College and Research Libraries (ACRL). Information literacy competency standards for higher education, 2000. URL: <https://repository.arizona.edu/bitstream/handle/10150/105645/standards.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2019-08-06)
2. Aufderheide, Patricia. Media literacy. A report of the National leadership conference on media literacy, 1993. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf> (2019-08-06)
3. Bawden, David. Information and digital literacies: a review of concepts. // Journal of Documentation 57, 2(2001), str. 218-259. URL: https://www.researchgate.net/publication/235266224_Information_and_digital_literacies_a_review_of_concepts (2019-08-06)
4. Bunić, Sanja. Projekt 65 plus Knjižnica grada Zagreba : aktivno uključivanje osoba treće životne dobi u kulturna i društvena zbivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 2(2010), str. 15-25. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/120432> (2019-08-22)
5. Campbell, Robert J.; Nolfi, David A. Teaching elderly adults to use the Internet to access health care information: Before-after study. // JMIR Publications 7, 2(2005), str. 1-9. URL: <https://www.jmir.org/2005/2/e19/?xml> (2019-08-13)
6. Capel, Sue. Older people, social networks and information behaviour, 2010. URL: http://nrl.northumbria.ac.uk/3117/1/capel.susan_mphil.pdf (2019-08-11)
7. Chunfang, Zou; Ping, Zhou. Analysing information needs of elderly people: A survey in Chinese rural community. // Open Journal of Social Sciences 2, 9(2014), str. 109-115. URL: http://www.scirp.org/pdf/JSS_2014082611121625.pdf (2019-08-11)
8. Department of International Economic and Social Affairs. Provisional guidelines on standard international age classifications. New York: United Nations, 1982. URL: https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_74e.pdf (2019-08-06)
9. Edewor, Nelson; Ijiekhuamhen, Osaze Patrick; Emeka-ukwu, Uche P. Elderly people and their information needs. // Library Philosophy and Practice (2016), str. 1-16. URL: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3629&context=libphilprac> (2019-08-11)
10. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/literacy> (2019-08-26)

11. Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27406> (2019-08-13)
12. Ikoja-Odongo, Robert; Mostert, Janneke. Information seeking behaviour : a conceptual framework. // South African Journal of Libraries and Information Science 72, 3(2006), str. 145-158. URL: https://journals.co.za/docserver/fulltext/liasa/72/3/liasa_v72_n3_a2.pdf?expires=1566992624&id=id&accname=guest&checksum=3A6DEAFD86EDE56357230D12382B5290 (2019-08-06)
13. Institute of Museum and Library Services. Talking points: Libraries keep seniors engaged and connected, 2012. URL: <https://www.imls.gov/sites/default/files/publications/documents/seniors.pdf> (2019-08-13)
14. Lipkova, Helena et al. Information behavior of elderly citizens in search for information on current events. // Proinflow: časopis pro informační vědy 9, 1(2017), str. 4-22. URL: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/2017-1-2/1848> (2019-08-13)
15. Martinović, Ivana; Bakota, Sara; Badurina, Boris. Informacijske potrebe i informacijsko ponašanje učenika i učenica I. gimnazije u Osijeku pri pretraživanju zdravstvenih informacija. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018), str. 1-27. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/download/691/592/> (2019-08-06)
16. Nadrljanski, Đorđe. Informatička pismenost i informatizacija obrazovanja. // Informatologia 39, 4(2006), str. 262-266. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/14157> (2019-08-06)
17. Nägle, Sibylle; Schmidt, Ludger. Computer acceptance of older adults, 2012. URL: <https://content.iospress.com/download/work/woro633?id=work%2Fworo633> (2019-08-13)
18. Nekić, Marina; Tucak Junaković, Ivana; Ambrosi Randić, Neala. Korištenje interneta u starijoj dobi: Je li važno za uspješno starenje? // Suvremena psihologija 19, 2(2016), str. 179-193. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/280413> (2019-08-13)
19. Nguyen, Lemai et al. Supporting Information Needs of Senior Citizens in Community Aged Care, 2010. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/cdfd/c6ea1b1b36bf01adcde9a220f7a3f51e4d93.pdf> (2019-08-22)

20. Osvath, Peter; Kovacs, Attila; Boda-Jorg, Adrienn; Tenyi, Tamas; Fekete, Sandor; Voros, Viktor. The use of information and communication technology in elderly and patients with dementia. // Journal of Gerontology & Geriatric Research 7, 3(2018), str. 1.- 4. URL: <https://www.omicsonline.org/open-access/the-use-of-information-and-communication-technology-in-elderly-andpatients-with-dementia-2167-7182-1000475.pdf> (2019-08-13)
21. Roupa, Zoe; Nikas, Marios; Gerasimou, Elena; Zafeiri, Vasiliki; Giasyrani, Lamprini; Kazitor, Eunomia; Sotiropoulou, Pinelopi. The use of technology by the elderly. // Health Science Journal 4, 2(2010), str. 118.-126. URL: <http://www.hsj.gr/medicine/the-use-of-technology-by-the-elderly.pdf> (2019-08-13)
22. Savolainen, Reijo. Approaching the affective barriers to information seeking: the viewpoint of appraisal theory. // Information Research 21, 4(2016), str. 1-18. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1060493.pdf> (2019-08-22)
23. Sloan, Margaret; Vincent, John. Library services for older people: good practice guide. The Network, 2009. URL: <https://www.seapn.org.uk/uploads/files/Library-services-good-practice-guide-1336795.pdf> (2019-08-13)
24. Street, Penelope. Information needs of the elderly : the role of the public library, 1998. URL: <http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/4953/1/DX204393.pdf> (2019-08-22)
25. Špiranec, Sonja. Informacijska pismenost: ključ za cjeloživotno učenje. // Časopis Edupoint 3, (2003). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html#top> (2019-08-06)
26. Tadić, Katica. Knjižnice i društvo. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/pogl1.htm#1> (2019-08-13)
27. Vaportzis, Eleftheria; Giatsi Clausen, Maria; Gow, Alan J. Older adults perceptions of technology and barriers to interacting with tablet computers: A focus group study. // Frontiers in Psychology 8(2017), str. 1-11. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5649151/pdf/fpsyg-08-01687.pdf> (2019-08-13)
28. Wilson, Tom. Human information behavior. // Informing Science 3, 2(2000), str. 49-55. URL: https://www.researchgate.net/publication/270960171_Human_Information_Behavior (2019-08-06)